

Отражены теоретико-методические принципы управления оборотным капиталом предприятия. Исследованы особенности применения методов управления оборотным капиталом предприятия в современных условиях. Предложены стратегические цели и этапы управления оборотным капиталом предприятия.

Ключевые слова: капитал предприятия, оборотный капитал, управление оборотным капиталом, стратегия, стратегические цели.

Ilyash O.I., Ivanytskyi I.B. Strategic goals current assets management enterprises in modern conditions

It covers the theoretical and methodological principles current assets management of company. The features of management current assets after transformation of the enterprise. Been proposed the mechanism of current assets management of company.

Keywords: capital of the company, current assets, current assets management, strategy, strategic objectives.

УДК 336.71

*Аспір. М.С. Алілуйко¹ – Університет банківської справи
Національного банку України, м. Львів*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗАЛУЧЕНИХ РЕСУРСІВ БАНКАМИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Досліджено основні закономірності формування ресурсної бази українських банків і визначено тенденції та особливості їх розвитку в сучасних умовах поглиблення світових процесів фінансової глобалізації.

Ключові слова: ресурси банку, залучені ресурси, депозити, зобов'язання, вклади фізичних осіб.

Постановка проблеми. Стабільний соціально-економічний розвиток України в умовах поглиблення світових процесів фінансової глобалізації значною мірою залежить від стабільного розвитку банківської системи. Однією з важливих проблем сьогодення, що негативно впливає на стабільність банківської системи України, є криза недостатньої ліквідності. За таких умов найбільш істотним і важливим джерелом формування та зростання ресурсної бази банківських установ виступають депозитні операції. Депозити та депозитна політика відіграють значну роль як фактор стабільності розвитку банку, від кількості та якості залучених фінансових ресурсів залежить ресурсний потенціал та його ефективна діяльність.

Аналіз дослідження даної проблеми. Проблеми формування та управління ресурсною базою банків досліджено у працях відомих вчених-економістів: О.Д. Вовчак, О.І. Лаврушина, В.І. Міщенко, А.М. Мороза, М.І. Савлука, Т.С. Смовженко, Ф.І. Шпиго, Г.Л. Макарова та інших. В їхніх роботах досить глибоко досліджено основні проблеми сучасних вітчизняних банків, проаналізовано методи управління ресурсною базою банків тощо. Разом з тим, недостатньо уваги приділено забезпеченню стабільності ресурсної бази в посткризовий період, нарощенню обсягів банківських ресурсів в умовах недостатньої ліквідності банківської системи.

Метою дослідження є оцінювання сучасного стану, динаміки та структури залучених ресурсів банківської системи України, виявлення тен-

денцій і закономірностей формування залучених ресурсів і обґрунтування шляхів підвищення ефективності управління діяльністю банку на ринку депозитних послуг.

Виклад основного матеріалу. Ефективне функціонування ринку вкладів і депозитів має надзвичайно важливе значення для стабільної діяльності банків, а через це й для ефективного функціонування економіки України загалом. Здійснення депозитних операцій або отримання позик на грошовому ринку, елементом якого є ринок вкладів і депозитів, – одна з найважливіших економічних передумов для організації діяльності банків, адже залученому капіталу банків через ринок вкладів і депозитів належить основна частка у покритті потреб банків у коштах для здійснення активних операцій. Правильне, ефективне функціонування ринку вкладів і депозитів необхідне для забезпечення нормальної банківської діяльності на комерційних засадах, регулювання грошової маси в країні, успішного виконання банками як традиційних розрахунково-кредитних операцій, так і розширення спектра банківських послуг і, як наслідок, для переходу до комплексного обслуговування клієнтів.

Дослідження структури та динаміки ресурсної бази вітчизняних банків (табл. 1) показало, що у загальному обсязі зобов'язань банківської системи України частка депозитів населення станом на 01.10.2011 р. становить 34,7 %, а отже, вклади фізичних осіб були найвагомішою частиною зобов'язань банків. Проте, станом на 01.11.2011 р., основну частку в зобов'язаннях банків становили кошти банків, а саме 46,1 % сукупних зобов'язань банків.

Табл. 1. Динаміка обсягів та структури зобов'язань банківської системи України за період з 01.01.2011 р. по 01.10.2011 р.*

Показники	На 01.01.2011		На 01.04.2011		На 01.07.2011		На 01.10.2011		На 01.11.2011	
	сума, млн грн	частка в зобов'язаннях, %	сума, млн грн	частка в зобов'язаннях, %	сума, млн грн	частка в зобов'язаннях, %	сума, млн грн	частка в зобов'язаннях, %	сума, млн грн	частка в зобов'язаннях, %
Кошти фізичних осіб	270733	33,7	359631	42,0	302170	34,7	304673	34,7	302506	34,1
Кошти юридичних осіб	144038	17,9	154561	18,0	197656	22,7	202207	23,0	175777	19,8
Кошти банків	249519	31,0	247771	28,9	236792	27,2	234952	26,8	409350	46,1
Всього зобов'язань	804363	100,0	856603	100,0	871995	100,0	877296	100,0	887633	100,0

Примітка: *Розраховано за даними НБУ [3]

При цьому, станом на 01.11.2011 р., на 26430,0 млн грн скоротився і обсяг коштів юридичних осіб загалом по банківській системі України. Скоротилась і частка цих коштів у структурі зобов'язань банку. Так, якщо на 01.10.2011 р. вона становила 23,0 %, то станом на 01.11.2011 р. – 19,8 %. Варто зазначити, що станом на 01.11.2011 р. у складі зобов'язань банківської системи України на 174398,0 млн грн збільшився обсяг коштів банків, а також зросла і їх частка – якщо станом на початок жовтня 2011 р. вона дорівнювала 26,8 %, то на початок листопада – уже 46,1 %. Ці тенденції підтверджують

¹ Наук. керівник: доц. У.Я. Грудзевич, канд. екон. наук

висловлювання банкірів про те, що на цей час "вільної гривні вже немає майже ні у кого, крім держбанків, які видають місячні позики дорожче 30 %" [1] і банки змушені їх використовувати для підтримки своєї ліквідності.

Варто зазначити, що приріст коштів фізичних осіб, які були основною складовою банківської ресурсної бази, у другому півріччі 2011 р. помітно знизився. Основні причини – це зниження обсягів залучення нових депозитів і відтік вкладів з банківської системи на тлі очікування вкладниками другої хвилі світової фінансової кризи, яка вперше завдала нищівного удару по українській економіці наприкінці 2008 р. (рис. 1).

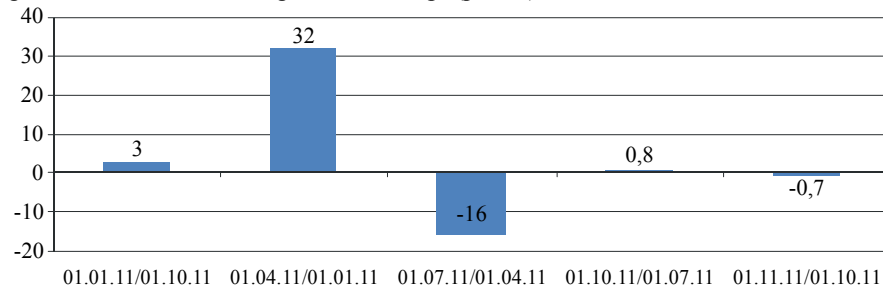

Рис. Динаміка темпів зміни обсягу коштів фізичних осіб у банківській системі України за період з 01.01.2011 р. по 01.10.2011 р., % (побудовано за даними НБУ [3])

Як бачимо з даних рис. 1, у липні 2011 р. вітчизняні банки вперше за 2011 р. відчули відтік депозитів фізичних осіб. За даними інтернет-видання [2], у вересні 2011 р. обсяг строкових вкладів населення вперше з березня 2009 р. зменшився – на 600 млн грн або на 0,26 %. При цьому обсяг короткострокових (до року) вкладів населення зменшився на 672 млн грн, обсяг вкладів строком від року до двох – на 135 млн грн, а обсяг довгострокових (більше двох років) депозитів, навпаки – збільшився на 206 млн грн. При цьому, найбільше скоротився обсяг депозитів до запитання і коштів на поточних рахунках фізичних осіб – відразу на 2,24 млрд грн або на 2,91 %.

Табл. 2. Динаміка обсягу вкладів фізичних осіб у банках України на 01.10.2011 р. [2]

Терміни депозитів	Обсяг депозитів фізичних осіб на 01.09.2011, млрд грн	Обсяг депозитів фізичних осіб на 01.10.11, млрд грн	Зміна за вересень 2011 р.	
			млрд грн	%
До року	91,491	90,819	0,672	0,73 %
Від 1 до 2 років	116,964	116,830	0,135	0,12 %
Понад 2 роки	21,144	21,351	0,206	0,98 %
Усього строкових вкладів	229,599	228,999	0,600	0,26 %
До запитання	76,999	74,759	2,240	2,91 %
Усього	306,598	303,759	2,840	0,93 %

Ще однією тенденцією стало те, що в серпні 2011 р. обсяги депозитів в іноземній валюті зростали швидше, ніж обсяги вкладів у гривні. Українські вкладники внесли на депозити в банки іноземної валюти на суму, еквівалентну 2 млрд грн. При цьому, обсяг вкладів у гривні зменшився на 700 млрд грн, або на 0,4 %. Порівняно з початком року, обсяг вкладів у гривні зріс на 20,9 %, а в іноземних валютах – на 20,3 % [2]. До речі, відтік вкладів відбувався за раху-

нок скорочення обсягу депозитів населення в гривні: він зменшився на 2,9 млрд грн, тоді як обсяг вкладів в іноземній валюті виріс на 85 млн грн [2].

За таких умов, через дефіцит гривневих коштів, банки активно намагаються залучати вкладників та нарощувати обсяги депозитів населення для підтримки ресурсної бази. Це питання банки вирішують шляхом збільшення середніх ставок за депозитами, які на сьогодні досягли рівня початку 2011 р. і перевищили його. Таким чином, виявлена тенденція щодо зростання ставок за депозитами – відповідна реакція банківської системи на брак гривневої ліквідності. Наразі вони у середньому становлять 15-16 %. "Український індекс ставок за депозитами фізичних осіб", що публікує НБУ, вперше перевищив позначку 14 пунктів. Закладами на півроку рівень відсотків у 30-ти банках становив 13 %, на 9 місяців – 14,12 %, на рік – 14,14 % [1]. Звертаємо увагу, що зараз банки, крім традиційних довгострокових (річних) депозитних вкладів, зацікавлені в так званих "коротких грошах", адже саме в 4 кварталі щорічно зростають потреби в позикових коштах юридичних осіб. Підтвердженням цьому є значне підвищення процентних ставок за строковими депозитами, строк розміщення яких становить від 3 до 5 місяців.

Виходячи зі зазначеного вище, можемо визначити і негативні наслідки діяльності банків із залучення ресурсів, що матимуть вплив на соціально-економічний розвиток економіки. По-перше, висока вартість залучених ресурсів, водночас, позначається на зростанні вартості кредиту.

По-друге, для банківської системи України є характерним високий рівень концентрації залучення грошових коштів населення на банківські рахунки [4]. Із 176 банків (на 01.04.2011 р.) тільки 22 банки займають більше 1 % ринку депозитів населення. У цих банках зосереджено 76,17 % вкладів населення банківської системи України. На банки, що є лідерами із залучення (Приватбанк, Ощадбанк та Райфайзен банк Аваль) припадає 35,0 % вкладів фізичних осіб. Основними критеріями, які відіграли роль у прийнятті рішення вкладників щодо розміщення депозитів у цих банках, стали [4]:

- висока корпоративна культура;
- гнучка цінова та асортиментна політика;
- довгострокові програми лояльності;
- можливість дистанційного обслуговування;
- якість обслуговування;
- розгалужена система відділень.

Отже, можна виділити окремі напрями щодо забезпечення ефективного функціонування банків на ринку вкладів і депозитів, розвиток яких значною мірою сприяв би підвищенню стабільності банків України, зокрема:

- нарощення обсягів різних видів депозитів усіх категорій вкладників для підтримки ресурсної бази;
- забезпечення стабільності банківських ресурсів з метою забезпечення ліквідності банківських установ;
- скорочення витрат на залучення банківських ресурсів через ефективне використання банківської інфраструктури на ринку вкладів і депозитів.

Висновки. Таким чином, зазначені вище напрями та перспективи розвитку ринку вкладів і депозитів в Україні характеризують переважно його

потенційні можливості щодо збільшення обсягів коштів, які залучаються на різні види вкладів банками. Водночас не менш важливим завданням є забезпечення надійності і стійкості функціонування ринку вкладів і депозитів, зведення до мінімуму можливостей його непередбачених коливань у значних розмірах, причинами яких стають, зазвичай, макроекономічні чинники.

Фінансова криза в Україні істотно змінила пріоритети вкладників та мотиви їх поведінки. Це потребує застосування нових маркетингових заходів у формуванні депозитної політики банку. З метою збільшення клієнтської бази банки повинні налагодити ефективні комунікаційні канали, розробити ефективні види мотивації, збуту та цінової політики з метою активізації процесів залучення грошових коштів фізичних осіб на банківські депозити.

Література

1. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.segodnya.novostimira.com>.
2. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ua.prostobank.ua>
3. Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bank.gov.ua>
4. Шевалдіна В.Г. Заощадження населення у формуванні банківських ресурсів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук / В.Г. Шевалдіна. – К., 2011. – 20 с.

Алилуйко М.С. Особенности формирования привлеченных ресурсов банками Украины в современных условиях

Исследованы основные закономерности формирования ресурсной базы украинских банков и определены тенденции и особенности их развития в современных условиях углубления мировых процессов финансовой глобализации.

Ключевые слова: ресурсы банка, привлеченные ресурсы, депозиты, обязательства, вклады физических лиц.

Aliluyko M.S. Features of borrowed resources bank of Ukraine in modern conditions

This article explores the basic regularities of the resource base of Ukrainian banks and set trends and peculiarities of their development in today deepening of global processes of financial globalization.

Keywords: resource bank, involved resources, deposits, liabilities, deposits of individuals.

УДК 658:330.131.7

Доц. О.Р. Беднарська, канд. екон. наук –
НУ "Львівська політехніка"

ФУНКЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЇ В СИСТЕМІ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сформовано сутність функції організації в системі ризик-менеджменту, виявлено фактори, що впливають на формування організаційної структури управління ризиками, визначено підходи до організації системи ризик-менеджменту промислових підприємств.

Ключові слова: економічні ризики, ризик-менеджмент, функція організації, промислові підприємства.

Постановка проблеми. У діяльності промислових підприємств України спостерігається низка негативних тенденцій, серед яких – низький рівень рентабельності, застарілість техніки і технології, незадовільний інноваційний

розвиток, критичний рівень кредиторської та дебіторської заборгованостей, недостатність обігових коштів, неефективна державна підтримка тощо. В умовах сьогодення промисловим підприємства необхідно впроваджувати нові методи господарювання, вдосконалювати систему менеджменту, розробляти ефективні механізми роботи. Важливим завданням, враховуючи мінливість зовнішнього середовища, є організації процесу управління ризиками.

Виконання цього завдання ускладнюється тим, що у вітчизняному законодавстві відсутні нормативно-правові акти, які б регламентували процеси управління ризиками. Лише у фінансово-банківській системі створено відповідні нормативні акти. Зокрема, законодавчо закріплено методичні вказівки щодо організації та функціонування системи управління ризиками в банках України, прийнято нормативні акти щодо управління кредитними, операційними та фінансовими ризиками банківської системи [1]. Щодо діяльності промислових підприємств, то на державному рівні немає жодних норм організації та оцінювання ефективності ризик-менеджменту. Саме тому визначення підходів до організації системи ризик-менеджменту промислових підприємств є актуальним завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В економічній літературі є визначення ризик-менеджменту та управління економічним ризиком [2, с. 44; 3, с. 101; 4, с. 49-45; 5, с. 283; 6, с. 16; 7, с. 7]. Найчастіше науковці розглядають ці поняття як сукупність трьох елементів: ідентифікування ризиків, кількісне оцінювання ризиків та зменшення рівня ризиків. Деякі автори характеризують управління ризиком як сукупність методів, прийомів і заходів, що дають змогу певною мірою прогнозувати настання ризикованих подій і вживати заходів щодо уникнення або зниження негативних наслідків їх настання.

Хохлов Н.В. [6] вважає, що управління ризиком – це синтетична наукова дисципліна, що вивчає вплив на різноманітні сфери діяльності людини випадкових подій, реальних фізичних та матеріальних збитків. Стюарт Т. зазначає, що ризик – це позитивний аспект діяльності підприємства. Суть ризик-менеджменту полягає не в зниженні ризику, оскільки зникає винагорода, а в управлінні ним. Необхідно визначити, коли можна ризикувати, а коли це робити не доцільно [8].

Інші науковці [9] стверджують, що ризик-менеджмент – це процес виявлення і оцінювання ризиків, а також вибір методів та інструментів управління їх мінімізації. Авторі А.О. Старостіна та В.А. Кравченко [10] зазначають, що ризик-менеджмент – це сукупність таких етапів: установлення контексту ризику, тобто формування стратегічних та організаційних цілей підприємства; виявлення чинників ризику; оцінювання ризику; класифікація та вибір ризику; вплив на ризик.

Провівши аналіз поняття управління ризиком, доходимо висновку, що практично відсутні визначення, в яких зазначається, що ризик-менеджмент є конкретною функцією менеджменту підприємства. Тому доцільно проаналізувати теорію менеджменту для того, щоб удосконалити поняття ризик-менеджменту, зокрема функції організації.